

**ANTONIO TABUCCHI'NİN ZAMAN HIZLA YAŞLANIYOR VE GİTTİKÇE GEÇ
OLMAKTA ESERLERİNDE VARLIK VE ZAMAN FELSEFESİ İZLEKLERİ***

Burcu ÜN*

Cristiano BEDIN**

Öz

Bu çalışmada varlık ve zaman felsefesinden hareketle İtalyan Edebiyatının önemli isimlerinden biri olan Antonio Tabucchi'nin iki eseri incelenecektir. Çalışmanın ilk bölümünde varlık kavramının Parmenides, Herakleitos, Anaksimandros, Platon, Aristoteles, Hegel gibi filozofların tanım ve kapsamlarına yer verilecektir. Ardından 20.yy'ın en önemli filozoflarından biri olan Heidegger'in varlığa ilişkin fikirlerine değinilecek böylelikle varlık ve zaman diyalektiği çerçevesinde varolan (seindes) ile varlık (sein) arasındaki ontolojik farkın altı çizilecektir. Bu kapsamda Heidegger'in varlığın anlamı nedir sorusuna alternatifli bir yanıt olarak kullandığı zaman ekstazlarının işler hale getirilmesi temaları varlık ve zaman arasındaki bağın açıklayıcı bir özetini oluşturacaktır. Çalışmanın bir sonraki bölümü bu bağın çeşitli emsallerle değerlendirilmesini ve edebiyata yansımaları konu edinecektir. Zaman kavramının edebiyat dünyasındaki işleyişi Fransız filozof Paul Ricoeur'un çalışmaları çerçevesinde açıklanacaktır. Çalışmanın nihai bölümünde Zaman Hızla Yaşlanıyor ve Gittikçe Geç Olmakta eserlerindeki karakterler Heidegger'in varlık anlayışı çerçevesinde değerlendirilecek ve anlatıların zaman düzeni Paul Ricoeur'un zaman anlayışı çerçevesinde açıklanacaktır.

Anahtar sözcükler: Varlık, zaman, İtalyan edebiyatı, felsefe, Heidegger, Ricoeur

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi (Date Received): 29.07.2024

Kabul Tarihi (Date Accepted): 23.12.2024

DOI: 10.58306/wollt.1524377

* Bu makale, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Batı Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı İtalyan Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı'nda Doç. Dr. Cristiano BEDIN danışmanlığından yürütülmekte olan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

* Öğr. Gör., Milli Savunma Üniversitesi (Ankara, Türkiye), e-posta: burcu_un@windowslive.com,
ORCID: 0009-0009-0397-8075

** Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi (İstanbul, Türkiye), e-posta: cristiano.bedin@istanbul.edu.tr,
ORCID: 0000-0001-6992-244X

EXPLORING TIME AND BEING IN PHILOSOPHY: ANTONIO TABUCCHI'S TIME AGES IN A HURRY AND IT'S GETTING LATER ALL THE TIME

Abstract

In this study, two works of Antonio Tabucchi, one of the important names of Italian Literature, will be analyzed based on the philosophy of being and time. In the first part of the study, the definition and scope of the concept of being by philosophers such as Parmenides, Heraclitus, Anaximander, Plato, Aristotle, Hegel will be included, and the concept of time will be examined. Then, Heidegger's ideas on being, one of the most important philosophers of the 20th century, will be mentioned, and thus the ontological difference between existence (seindes) and being (sein) will be underlined within the framework of the dialectic of being and time. In this context, the themes of making time ecstases work, which Heidegger uses as an alternative answer to the question of what is the meaning of being, will form an explanatory summary of the bond between being and time. The second part of the study will deal with the evaluation of this bond with various precedents and its reflection in literature. The functioning of the concept of time in the world of literature will be explained within the framework of the works of the French philosopher Paul Ricoeur. In the third and final part of the study, the characters in Time Ages in A Hurry And It's Getting Later All The Time will be evaluated within the framework of Heidegger's understanding of being and the time order of the narratives will be explained within the framework of Paul Ricoeur's understanding of time.

Key words: Being, time, Italian literature, philosophy, Heidegger, Ricoeur

1. Giriş

Farklı olguların sorunsallaştırılmasına ve sistematik bir perspektifte bu sorunsallara yanıtlar aranmasına dayalı felsefe disiplini var oluşa, var olma biçimlerine, nedenlerine ve sonuçlarına dair çeşitli dönemlerde birbirine benzer, birbiri ile çelişik ya da birbirine hem benzer hem çelişik pek çok söylemi üretmiş ve bu söylemlerle birlikte var olanlardan biri olarak insan yaşama dair geliştirdiği ilkeler ve statüler ile var oluşunu etiketlemiş durumdadır. Felsefenin iştiğal alanı insanın varlığı ile doğrusal orantılıdır, belki de bu nedenle felsefenin ilk ve en temel konusu ontolojidir.

Martin Heidegger yirminci yüzyıl filozoflarından biri olarak kendi çağı ve öncesi gibi dönemde var olma fenomenine getirilen önermelerin ve yanıtların efektif bir ekolü temsil etmediği fikriyle birlikte varlığın anlamı nedir sorusunun yeniden sorulması gerekliliğine yönelmiş ve bu yönelimle birlikte en

önemli var olanlardan olarak insanı durağan bir konumdan alıkoyarak meseleye iştirak edecek bir değişkene evirmiştir. Martin Heidegger'in yirminci yüzyılda varlık meselesini gündeme getirmesindeki temel aksiyonlar ve aktörler varlığı açıklamak yerine gölgede bırakmakla nitelenmiştir. Dolayısıyla Heidegger'in varlığa yaklaşımının anlaşılabilmesi için ontoloji kanallı hangi ekol ve çevrelere eleştiri getirildiğinin irdelenmesi elzemdir. Varlık konusunda farklı filozofların tutumları ve Heidegger'in bu tutumları negatif olarak motiflediği durumlar incelenecektir. Ontolojik perspektifin ilk uğrağı olarak Thales, Anaksimandros, Anaksimenes Ardından Parmenides, Herakleitos Platon, Aristoteles, Descartes, Hegel ve Kierkegaard gibi filozofların düşünüş ve önermeleri serimlenmeye çalışılacaktır. Bu inceleme varlık konusunda genel bir hat çizerek Heidegger'in neden varlığın anlamını yeniden irdelemek istediğine dair açıklayıcı bir pasaj oluşturacaktır.

Heidegger varlığın anlamına ulaşmanın yetmeyeceğini bu anlamın yorumlanmasının anlama ulaşmak kadar önem teşkil ettiğini vurgular. Paul Ricoeur ise bu yorumlamanın hangi değişkenlerle gerçekleştiğini göstermesi açısından Heidegger hermeneutiğinin tamamlayıcısı konumunu alır. Ricoeur yorumlamada semantik unsurların etkisinin ve aynı zamanda bu unsurların kapalı ve açık varyasyonlarının değerlendirilmeye alınmasının önemini çizdikten sonra nihayetinde anlatıların dil fonksiyonelliği açısından önemini ve özellikle varlığı varlık yapan zamanın anlatılarda homojen bir biçimde nasıl kenetlendiğini göstererek varlık denkleminde bir örneklem yaratır. Ricoeur'un bahsettiği temel iki unsur zaman ve anlatı ise birlikte anlaşılmadan önce ayrı ayrı tanımlandırılmaya çalışılacaktır.

Varlığın anlamı nedir sorusunu sormamıza vesile olan ve bu anlamını bulabilmek için uygulanacak formülasyonları bildiren Heidegger'in ve bu formülasyonları uyguladıktan sonra ortaya çıkan verileri yorumlarken seçilecek güdümlerin dil ile ilişkisini serimleyen ve insan ile zaman arasındaki biçimlemede zamanın homojen yapısını deneyimlemenin anlatılarda mümkün olacağını gösteren Paul Ricoeur'ün kuramlarından yola çıkarak, İtalyan edebiyatının önemli isimlerinden biri olan Antonio Tabucchi'nin *Zaman Hızla Yaşlanıyor* ve *Gittikçe Geç Olmakta* isimli eserleri ile gerek varlık gerek zaman gerek varlık ve zaman kavramlarına çeşitli alıntılarla örnekler getirilmesi hedeflenmektedir. Söz konusu anlatılar ve içerikleri Heidegger'in insanın yaşayışında varlığının anlamını nasıl bertaraf ettiğini, zaman ve insan arasındaki ilişkiyi hangi değişkenlerle ötelediğini ya da yanlış alımladığını ve nihayetinde insanın kendisine yönelerek varoluş sancısı çekmesinin bu anlama ulaşmada taşıdığı önem anlatılar boyunca çeşitli pasajlarda açığa vurulmakta ve böylece teorik olarak çalışma boyunca biçimlenen fikirlerin anlatı düzeneği içerisinde pratikleşmesi amaçlanmaktadır.

2. Heidegger Öncesi Filozofların Varlık Sorunsalına Bakışı

Varlık literatürü, filozofların kadim sorunsallarına ilk temeli oluşturmuş, kapsam ve nitelik bakımından kimi zaman durağan ve doğrusal kimi zaman ise çelişkili ve değişken ölçekli bir biçimde konumlandırılmış skolastik ve güncel felsefi bir uğraktır.

Varlık meselesi ile ilgili önermeler üreten Thales, Anaksimendros, Anaksimenes, Parmanides, Herakleitos, Platon, Aristoteles, Descartes, Hegel, Kierkegaard gibi filozofların Heidegger ontolojisi ile uyuşmayan parametrelerini vurgulamak ontolojik alandaki üretimlerin lineer bir pozisyonu yaratmadığı fikrini beslemek anlamında önemlidir.

Thales, dünyada mevcudiyeti bulunan her türlü varlığın kaynağının su elementi olduğunu vurgulayarak aslında su olmayan her türlü varlığın yalnızca suyun kılık değiştirmiş hali olduğunu belirtir. Nihayetinde bu önerme diğer elementleri yalnızca suyun farklı bir biçimi haline getirir. Öyle ki kozmosta meydana gelen değişimler karşısında kimi elementlerin durağan bir ivme edinimini her şeyin ana maddesi olan suyun hava, toprak ve dünyada bulunan su elementi halini alabilmesine bağlar (Külcü, 2016: 1-10). Anaksimandros için *arkhenin* tespiti ve tanımı keskin ve net sınırlarla betimlenemeyecek düzeyde karmaşık ve çelişkilidir. *Arkhenin* bilinen bir kavram olamayacağı güdümü ontolojik eksenini kozmostan uzaklaştırıp metafiziksel bir nitelikte şekillendirir. Varlık sonsuz ve sınırsız bir maddeden oluşmuştur. Bu maddeler her zaman algılanamayabilirler. Varlığın özü metafizikte gizlidir. Anaksimenes ise tıpkı Thales gibi varlığın özünü doğadaki bir elementle ilişkilendirir:

Anaksimenes ise tıpkı <anaksimandros> gibi, taşıyıcı doğanın bir ve sonsuz olduğunu söyler, ama onun gibi “belirsiz” demez, “hava” diyerek onu belirli yapar... evrenin ilkesinin hava olduğunu ve bunun cins bakımından sonsuz, nitelikleri bakımından ise sınırlı olduğunu söyler. (Thales, Anaksimandros, Anaksimenes, 2019: 87)

Doğa filozoflarından olan Parmanides varlığın özüne yoğunlaşmıştır. Onun için varlığın yokluktan gelme ihtimali söz konusu değildir, çünkü varlık varlığı üretirken yokluk var olmadığı için varlığı üretmez. Yokluk varlığa dönüşemez, dönüşürse varlığın kendisi olur. Bu önermelerden hareketle varlık, varlıktan gelir, ezeli ve ebedidir.

varolan doğmamıştır, yok olmaz; eksiksizdir, sarsılmaz, amaçsızdır;
ne bir zamanlar vardı ne de var olacak
madem halihazırda vardır evren; hemhal,
bir [ben], sürekli... ne tür bir doğuş arayacaksın ki ona?
Ne yönde büyümüş olabilir? Ne ‘var olmayandan’ demene
izin vereceğim senin, ne de düşünmene, zira ne söz edilebilirdir,
ne de düşünülebilirdir yoktur. (Parmenides, 2021: 29)

Bir diğer doğa filozofu olan Herakleitos için *arkhe* ateştir. Varlık birdenbire gerçekleşen bir oluşum değil, tıpkı ateş gibi bir sürecin ürünüdür. Varlıklar karşıtılarıyla oluşur ve birbirlerini yok edip yeniden var ederler. Bu nedenle varlık mütemediyen bir değişim içindedir. Herakleitos “aynı nehre iki kere girilmez” sözüyle aslında varlığın o an ile diğer an arasında bile akıp giden sular gibi bir dönüşüme tabi olduğunu vurgulamıştır.

Platon öğretisinde “varlık” ve “var olmak” kavramlarını iki farklı evren ile serimlenmektedir. Bu formülde insan ve insanlık kavramlarının özü nitelik ve nicelik çerçevesinde ayrı kategorinin öğeleri olarak gerçekleşir. İçinde bulunduğumuz ve duyularımız aracılığı ile kavradığımız mevcut kozmos platon için yalnızca düşünce ile erişebilir bir *idealar dünyası* yansımasıdır. Platon’un öğretisinde yer alan psişik öğeler durağan bir konumu teşkil ederken deneysel kozmosta bu öğelerin yansımaları hareketli haldedir. Platon için bu dinamik, hakikate ulaşma yönünde bir engelin temsilidir. İdealar dünyası ise durağan bir konuma sahiptir. Bu nedenle varlık ve bilgi konusunda üretilen diyalogların iletileri idealar dünyasında karşılık alabilmektedir. Varlığı anlayabilmek için deneysel kozmosta yer alan varlık yansımasına değil onun özüne, yalnızca düşünce yolu ile kavranabilen varlık ideasının analitiğine ulaşmak gerekir (Ayhan, 2022: 239-254). Aristoteles ise Platon’un idealar dünyasını reel dünyada bulur. Varlığın özünün ebedi, değişmez ve kati olduğunu belirtmiştir. Varlık ise değişkendir. Platon’un idealar dünyası maddenin özünde gizlidir. İdealar dünyası içinde bulunduğumuz yaşamı açıklamaz. Varlığın özü ve arlık aynıdır. Değişme kabiliyetinin kendisi maddedir. İnsan formu sabittir, ama her insan farklı görünür. Descartes’in varlık çözümlemesi epistemolojik perspektifle şekillenmiştir. Descartes’e göre varlığın kaynağı varlığın kendisidir ve varlığın keşfi için var olduğunu düşünmek yeterlidir. Var olduğumuzu düşünebiliyorsak var olduğumuzdan şüphe edemeyiz bilgisi Descartes için varlığın açık bir tanımlamasıdır. Descartes böylece varlık ile ilişki zemininde şüphesiz bilinç ve akli iktidari bir konuma yerleştirmiştir. “Cogito ergo sum” (düşünüyorum o halde varım) önermesi ile varlığın şüphesiz kavranacak ilk kavram olduğunun altını çizmiştir. Düşünmek var olmaktır, var olmak şüphe duymaktır (Cebi, 2020: 1-8). Akıl ve varlık arasındaki bu tarz bir ilişkiyi benimseyen bir başka filozof Hegel’dir. Ancak Hegel “düşünüyorum o halde varım” fikrinden çok daha karmaşık bir tanımlama serimler. Varolanlar’ın varlıklarını gerçekleştirme biçimleri üç basamakla şekillenir. Bu aşamaları Hegel tez, anti-tez ve sentez olarak adlandırır. Tez aşamasında var olan kendisinin var olduğunu fark eder, antitez aşamasında başkalarının da var olduğunu ve kendisinden farklı olabileceğini görür, sentez aşamasında ise hem kendisini hem başkalarını hem kendi tezlerini hem antitezleri kabullenerek sentezler ve mutlak tine ulaşır. Tez ve antitez aşamaları öznelken sentez aşaması nesneldir. Bu aşamalardan hiçbiri birbirini inkâr etmez, biri diğeri üzerine eklenerek varlık varoluşunu gerçekleştirir.

Kierkegaard ise varlığın kendisini tamamen yaşamın içinde bulur, varlığın kaynağının varlığın kendisi olduğunu, değişebileceğini ve varlığı keşfetmek için dünyayı deneyimlemenin, yaşamın içinde var olmanın gerekliliğini öne sürer. Kierkegaard için var olmak kavramsal bir betimleme ile tanım kazanabilecek ya da tümevarım ile sentezlenebilir bir olgu değil eylemlerle meydana getirilmesi gereken bir fenomendir. İnsan öncül olarak var olur daha sonra düşünmeye başlar. İlk öncül var olmaktır, dolayısıyla varlık dinamik bir düzeneğin ürünüdür. Bu dinamizmde birey yalnızca düşünmek ile varlığını gerçekleştirir (Diş, 2021: 705- 732).

3. Heidegger’de Varlık ve Zaman Korelasyonu ve Ricoeur Hermeneutiği

26 Eylül 1889’da dünyaya gelen Martin Heidegger kendinden önce yapılmış ontolojik çalışmaları reddederek bir ayaklanma başlatmıştır. Varlık felsefesinin yeniden ele alınması gerektiğini düşünmesinin sebepleri:

1. Var olmak biçimlerinin girift ve çok katmanlı olmasına rağmen aynı biçim ve düzeyde değerlendirilmesi. (“vardır.” Önermesinin farklı var olanlar için aynı durağan düzende ifade ediliyor oluşunda bir çelişki bulmasıdır. “Masada fincan var.” ile “Cennette Tanrı var.” cümlelerdeki yüklem aynı türden bir var oluşu imgelemesinin imkânsızlığı)
2. Özellikle dönem insanlarındaki, varlık evrensel, tanımlanamaz ve apaçıktır gibi üç temel varlık bilinci nedeniyle varlığın yeterince gündemde olmaması.
3. Varlık filozoflarının varlığın nasıl görüldüğüne, nereden türediğine, niceliğine, niteliğine yoğunlaşması, buna rağmen varlığın anlamı nedir sorusuna yoğunlaşmaması.

Heidegger’in geliştirdiği ontolojik felsefe ise bir eylemler zincirine dayanır. Bu zincirde çeşitli görevler bulunur, bu görevler:

1. Varlık felsefesi dâhil olmak üzere bugüne kadar varlığımıza dair edindiğimiz bilgilerin terk edilmesi
2. Varlık biçimlerini birbirinden ayırmak
3. “Varlığın anlamı nedir?” sorusunu sormak
4. Soruya fenomenoloji yöntemi ile yanıt aramak
5. Yanıtları hermeneutik yöntem ile alımlamak’tır.

Varlık felsefesine dair üretilen içerikleri inceleyip reddettikten sonraki görev varlık biçimlerini birbirinden ayırmaktır. Heidegger için 3 tür var olma biçimi vardır:

1. *Dasein* (Almancada “da” “orada”, “sein” “olmak” anlamındadır.)
2. El altında olanlar (araçlar, gereçler, malzemeler)
3. Mevcut olanlar (fincan olma, ekran olma, kitap olma)

Bu modlar içinde var olduğunun bilincinde olan ve bu soruyu sorabilecek donanıma sahip tek varolan *Dasein*’dir (Ökten,2021:101).

Heidegger insanın zamansal özelliğini vurgulamak için orada olan anlamına gelen “**Dasein**” terimini kullanır. *Dasein*’in özellikleri:

1. Varoluşsal özelliklerini kendisi seçemez.

2. Dünyaya fırlatılmıştır, dolayısıyla dünya ile ilişki halindedir.
3. Rastlantısaldır.
4. Ölüme doğrudur.
5. Tarihseldir.
6. Varlık var olmasıyla varlığını açığa çıkardığından ve açığa çıkarması da bir zaman içerdiğiinden de zamansaldır.
7. Dasein önsel olarak belirli bir varlık anlayışına sahip olduğu için varlığın anlamı üzerine sorular sorar.
8. *Dasein* için var oluş bir problemdir.
9. Kendi kendini yorumlama yetisine sahiptir.
10. Mecburen varlığa gelmiş oluşunu bilinçle eşdeğer eylemsellikte yürütür.
11. Spesifik bir sürecin öznesi olarak dünyaya fırlatılmış olması mekânsal ve zamansal olarak koordine etme olanakları ile çevrelenmiştir.
12. Ölüme doğru olmanın bilinci ile kaygı duyar ve bu kaygının bir etki olarak kendini keşfetme tepkisi yaratır.
13. Varlığın anlamına sahip olması ve bu anlamı gerçekleştirecek kapasitede bir varolandır.

El altında olanlar ve mevcut olanlar *Dasein* gibi bir bilince ve dile sahip olmadıkları için *Dasein* kendisini onlarla bir atmosferde değerlendirme hatasına düşmemeli ardından kendi var oluşunun ne anlama geldiğine odaklanmalıdır:

Bizler pek çok şeyi varolan olarak ifade ediyor ve bunu çeşitli anlamlarda yapıyoruz. Nitekim hakkında konuştuğumuz bir kanaat beslediğimiz şu veya bu şekilde bir tutum sergilediğimiz her şey bir varolandır. Ayrıca ne ve nasıl olmaklığımız içindeki bizlerde birer varolanız. Varlık ise nedensellik, şu olmaklık, gerçeklikte, mevcut olmada, kalıcılıkta, *Dasein*'da, vardır'da yatmaktadır. (Heidegger,2018:26)

Heidegger'in eylemler zincirinde belirttiği üzere "varlığın anlamı nedir?" Sorusunu sormalı ve yanıt aramalıdır. Bu soruya yanıt ararken ise "fenomenoloji" yöntemini kullanmalıdır.

Husserl tarafından "şeylerin kendisine odaklanmak" sloganıyla geliştirilen fenomenoloji özne-nesne arasındaki ilişkiyi konu edinir. Husserl bilincimiz ve fenomen arasındaki ilişkiye odaklanır ve fenomenlere yaklaşımımızı farklı bir şematik üzerinden şekillendirir:

1. Bir fenomene yaklaşırken kabul gören tüm niteliklerden fenomeni arındırmalıyız.
2. Fenomene ait en yalın özellikleri ortadan kaldırmaya çalışmalıyız.

3. Fenomenin özelliklerini değiştirerek hangilerinin kaçınılmaz olduğunu saptamalıyız. (Unat, 2012: 11-16)

Bu noktada Heidegger var olanın kendisini farklı bir biçimde varmış gibi gösterebileceğine odaklanarak var olanın yalın ve temel özelliklerine ulaşmaya çalışır. Fenomenoloji ile **Dasein**'in paranteze alınabilecek ve alınamayacak modları incelenir:

Dasein'in paranteze alınabilir öğeleri: merak, lakırtı, her günkülük, vasatlık, kolaylık etmenlere dayanır. Diğer *Dasein*'lar ile girdiği ilişkilerle kendini herkesleştirir, sıradanlaştırır ve bir kümeye dahil olabilmenin rahatlığına bırakır. Dünya içinde ve diğer var olanlarla bir olan gibi iki niteliği kaldırdığımızda *Dasein* ne anlam ifade etmektedir? Bu noktada Heidegger *Dasein*'in özüne dair üç gerçek duygu saptar: kaygı, vicdan ve suçluluk. *Dasein* dünyaya tercihi ile gelmemiş dünyaya fırlatılmıştır ve dünyadan da tercihi ile ayrılmayacaktır bu nedenle hep bir kaygı duyar. Kendi varlığını açıklayacak olanın yalnızca kendisi olduğunu bilmesi de onu vicdanını dinlemeye ve suçluluk hissetmesine yöneltir. Bu kaygı, vicdan ve suçluluk duygularını tetikleyen ve biçimleyen ise *Dasein*'in zamansal olmasıdır. *Dasein*'in fırlatıldığı dünyanın tarihsel olması, *Dasein*'in doğmak ve ölmek arasında bir süre ile sınırlandırılmış olması ve gündelik yaşamını zaman ekstazları üzerine kurması nihayetinde de var olduğunun farkına varmak ve var oluşunu gerçekleştirmesinin bir süreci ifade etmesi nedeniyle *Dasein* zamansaldır. *Dasein*'in zamansallığının ona zarar verdiği noktayı Heidegger pratik yaşamdaki zaman algısının çarpıklığına bağlamaktadır. Heidegger *Dasein*'in öncesi ve sonrası ile ilgilenmez, onun için öncelik ve sonralık anlayışına dayalı zaman formları *Dasein*'i asli zaman algısından uzaklaştırır. Geçmiş, şimdi ve gelecek olarak bölünen zaman alelade zaman olarak belirlenir ve bu zaman bütünleşik haldeki asli zamanı bölerek *Dasein*'i parçalı bir hale getirir. *Dasein*'in geçmişle biçimlenmiş geleceğe yönelik ama şimdide gerçekleşen tek bir zamansal düzlemde kendisini gerçekleştirmesi anlamını açığa çıkarmasına imkân tanıyacaktır.

Heidegger'in eylem şemasına göre “varlığın anlamı nedir?” Sorusunu soracak olan *Dasein* bu soruya fenomenolojik olarak yanıt aradıktan sonra bulduğu yanıtların rasyonel zeminini hermeneutik analiz üstlenecektir:

Hermeneutik, insanın yaşantısı içinde ürettiği her şeyi anlama ve yorumlama olarak ortaya çıkmış, özellikle 19. Yüzyılda doğa bilimlerinin insan bilimlerine kullanılma fikrine karşı gelişmiş bir kavramdır. Kavram, yunanca yorumlama anlamına gelen hermeneuein kelimesinden türemiştir. Bu çerçevede hermeneutik; bir şeyi bildirme, haberdar etme, çeviri, açıklama ve açılım sanatı olarak dile getirilir. Hermes, bir tanrı elçisi olarak, tanrı'nın buyruklarını ölümlülere açıklar ve iletir ancak bunu ölümlülerin anlayacağı dilde yapar. İşte bu anlamda düşünüldüğünde hermeneutik, başka dünyaya ait olan anlam bağlamını yaşanılan dünyaya aktarmadır. Bu bağlamda bakıldığında, aynı zamanda bir çeviri olarak da karşımıza çıkar. Kavramın köklerinin

antik yunan'a dayandığı ancak günümüzdeki anlamını 19. Yüzyılda kazandığı bilinmektedir. (Fıncıoğulları, 2016:4 2)

Bu noktada Paul Ricoeur, Heidegger'in hermenütğine önemli bir noktada geliştirip destekler. Varlığın özüne ulaşan *Dasein* onu yorumlayacaktır ancak bu yorumdaki en önemli unsur dildir.

Ricoeur için sorunsal silsilesinin çözüm ve kilit merkezi dil ve söylemdir. Söylem ise zamandan ayrı tutulamayacak niteliktedir ve söylemin zamanı "şimdi"de sabitlenmiştir. Şimdide sabitlenen söylemi anlamının yolu yorumlamaktan geçer (Rızvanoğlu, 2008: 218-220). Ricoeur'un ürettiği hermeneutik analiz aslında Heidegger'e karşıt ya da Heidegger'in üretiminden tamamen farklı bir yapıyı ifade etmez, daha çok tamamlayıcı pozisyon alır; çünkü Ricoeur da Heidegger gibi varlık ile yorumlama arasında direkt bir bağlantı kurar; yorum varsa varlık vardır. Bu tür bir çıkarım hermeneütğinin ontolojik anlamdaki değerine vurgu yapar.

Ricoeur ve Heidegger'in paydaş olduğu diğer bir husus "zaman" meselesidir. Heidegger'e göre varlık içinde zamansallık taşır, varolan ve zaman birbirinden ayrı düşünülemez. Ricoeur bu açıklamayı reddetmemekle birlikte zamanın yapısına odaklanır ve onun dünya içinde tam anlamıyla kavranır halde olmadığına dikkat çeker. Heidegger'in varolanlar için en gerekli parametre olarak kabul ettiği zaman, algılanmak için anlatılmalıdır. Yazılı eserler zamanın iş ve işleyişlerini kavramak için muazzam duraklardır, çünkü bir yazıda geçmişte olmuş bitmiş meselelere ek olarak gelecekteki umutlar şimdi ile düzenlenmiş bir zamanda verilir, insan yasayisini düzenleyen geçmiş şimdi ve gelecek olguları böylelikle pratik bir gerçeklik olarak olayorgusu biçimselliğinde karşımıza çıkar.

4. Zaman Hızla Yaşlanıyor Ve Gittikçe Geç Olmakta Anlatılarında Varlık ve Zaman

4.1 Antonio Tabucchi ve Poetikası

24 Eylül 1943 tarihinde pisa'da dünyaya gelen, oyun yazarı, çevirmen ve öğretim üyesi gibi ünvanların sahibi olan Antonio Tabucchi İtalyan Edebiyatının gelişim ve biçim alma süreçlerine baskın bir karakter olarak ismini yazdıran yazarlardan biridir. Tabucchi'nin yazında tercih ettiği temalar çoğunlukla hakikati sorgulamak odaklıdır. Karakterleri ise hakikati sorgulamış bu sorgu neticesinde yalın ve yalnız bir yaşama meyletmış kimliklerin yansımalarından oluşmaktadır (Bedin, 2018:10).

Antonio Tabucchi ve Martin Heidegger arasındaki ilişki, postmodern döneminin etkisi altında ortaya koydukları eserler bağlamında incelenebilir. Postmodernizm, modernizmin akıl ve bilinci temel alan kesin doğrularını sorun haline getiren bir düşünce biçimidir. Heidegger, geleneksel metafizik temelli epistemolojiden ayrılarak fenomenoloji ve hermeneütği temel alan bir düşünce sistemi geliştirmiştir. Benzer bir şekilde, Tabucchi de klasik edebiyatın standart olay örgüsü ve kesin sona ulaşan hikâyelerinden uzaklaşarak, rüyalar ve gerçeklik arasındaki belirsiz temaları, dağınık karakterleri

ve çok katmanlı finalleri benimsemiştir. Bu yaklaşımlar, her iki ismin postmodernizmin farklı boyutlarına yaptıkları katkıları yansıtmaktadır.

Romanlardaki hakikati sorunsallaştırma miti, Tabucchi'nin kurgusunun temelsiz bir yaklaşımı olmadığını gösterir. Yazarın odak noktasında sıradan ve gündelik yaşamın detayları yer almaktadır. Tabucchi'nin eserlerinde Heidegger için önemli bir tema statüsünde bulunan “hergünlük” meselesi büyük çapta yer tutar. Gerçek ile kurgu arasındaki çatışmayı, insanın varoluşsal sorgulamalarıyla ilişkilendiren Tabucchi, edebiyatın klasik anlatı yapılarını kırarak gerçek yaşam ve gerçek zamana dayalı profesyonel bir deneyim sunar. Söz konusu alanlardaki izlekler ortaya konulurken muğlaklık parametresinin altı çizilir ve hergünlük misyonu ile yoğrulmuş karakterler iç dünyalarını domine eden o keskin güdüyü bir rüyanın pasifize elementleri gibi alımlarlar. Tabucchi'nin karakterleri gerçekte harmanlanmış kimi zaman çarpık kimi zaman yerleşik bir kentleşme sunar insan zihnine.

Tabucchi'nin hikayelerinde, karakterler sürekli sorular sorarak, kabulleri yeniden gözden geçirip sorgulayan ve gerçek ile kurgu arasında gidip gelen bir döngünün içinde temsil edilir. Bu süreçte, okuyucular yalnızca karakterlerin kimlik arayışlarına tanıklık etmekle kalmaz, aynı zamanda kendi kimliklerine ulaşma potansiyelini de keşfederler. Tabucchi, edebiyatın bir rahatlık alanında olmaması gerektiğini düşünür ve eserlerinde rahatsız edici unsurları bilinçli olarak kullanır.. Bu tematik yapı, okuyucuyu Tabucchi karakterlerinin Heidegger'in varlık diyalektiğinin temel sorunlarına nasıl odaklandığını anlamaya yönlendirir. Karakterler, varlığın yerleşik tanımlarını reddederek, kendilerini yeniden bulma arayışına girerler. Bu bağlamda Tabucchi, krize neden olmanın değil, krize dahil etmenin edebiyatın temel işlevlerinden biri olduğuna inanır (Tabucchi, 2016: 11-14).

Heidegger'in varoluş kavramına getirdiği “kaygı” merkezi yaklaşım, Tabucchi'nin eserlerinde açıkça gözlemlenen bir poetik arka plan oluşturur. Eserlerinde, kaygı ile tetiklenen gündelik yaşamın nevrotik akıntılarla fenomene dönüştüğü bir atmosfer yaratılır. Karakterler, varoluşsal sorular ve kuşkuyla dolu bir yolculukta kendi kimliklerine ulaşmaya çalışırken, bu süreç bazen düşler, yıkımlar veya yeniden inşa gibi zıtlıklar içerir. Heidegger'in zamansallık vurgusu, Tabucchi'nin anlatılarında sık sık zamanın parçalı yapısına dair bir düzen kurma çabasıyla harmanlanır. Bu doğrultuda, geçmiş, şimdi ve gelecek arasındaki ilişkiyi homojen bir bütün hâline getiren bir edebi atmosfer yaratılır. Tabucchi, zamanın bellekle olan ilişkisinde, geçmişin yanıltıcı derecede daha az kötü algılanmasını sıkça işler ve bu durumu karakterlerinin içsel yolculuklarıyla birleştirir. Böylece, Heidegger'in varoluş ve anlam üzerine geliştirdiği felsefi miras, Tabucchi'nin eserlerinde edebi bir karşılık bulur.

Tabucchi gibi eserlerinde varlık meselesini konu edinen, bunu gündelik işleyişi sorunsallaştırarak gerçekleştiren okuyucuyu kendisi ile karşılaşmaktan rahatsız bir pozisyonda hissettiren yazarlar *Dasein*'ı Heidegger'in iletmiş misyona yöneltebilecek niteliktedir. Heidegger'in idealize ettiği *Dasein* kendine yönelen ve bu yönelimde sorular soran, sorularına yanıtlar veren bu yanıtları yorumlayan ve

nihayetinde bu yorumları küreselleştiren bir motif sergiliyordu. *Dasein*'ı mütemadiyen meşguliyet içinde olduğu dünyadan, diğer *Dasein*'lerden, el altında olanlardan ayırıştırarak güç ve varlığın anlamına odaklanmasını sağlayacak motivasyon düşünülürken edebiyat bu anlamda kuvvetli bir parametredir. Özellikle tabucchi gibi eserlerinde varlık meselesini konu edinen, bunu gündelik işleyişi sorunsallaştırarak gerçekleştiren okuyucuyu kendisi ile karşılaşmaktan rahatsız bir pozisyonda hissettiren yazarlar *Dasein*'ı Heidegger'in iletmiş misyona yöneltebilecek niteliktedir.

4.2. Zaman Hızla Yaşlanıyor

Antonio Tabucchi'nin dokuz öykünün derlemesi olarak hazırladığı “Zaman Hızla Yaşlanıyor” isimli kitabı Feltrinelli yayınevi tarafından 2009 yılında yayımlanmıştır. Kitapta yer alan dokuz öykünün meskenini berlin ve istanbul, varsavia ve bükreş gibi şehirler oluşturur. Kitapta yer alan öyküler: Çember, Şıp, Şıpp, Şıpp, Şıppp, Bulutlar, Ölüler Sofrada, Generaller Arasında, Yo Me Enamero Del Aire, Festival, Bükreş Hiç Değişmedi ve Karşı Zaman'dır. Birbirinden farklı yaşam öykülerinden türeyen bu anlatılar ortak bir sahnenin performansında bir araya gelerek zamanın spekülative etkilerini işler ve zaman ile varoluş arasında üretilen içeriğe eşit paydada katkı sağlarlar. Zaman olgusunun savaş, ırkçılık, sosyalizm ve kapitalizm gibi sosyal fenomenlerin manşetleriyle kirlenen geçmiş değişkeninin kaotik ve travmatik meseleleri tafsiye ile günümüz ve gelecek varyasyonlarına trajik bir buhranı bırakır, bu şemayı takip ederek ilerleyen öyküler, varolanın varlığını keşfetme sürecine geçmiş, şimdi ve gelecek arasında tam ve kesintisiz bir korelasyonun eksikliği ile yüzleştirme motivasyonu taşımaktadır.

4.2.1. Zaman Hızla Yaşlanıyor'da Dasein ve Zaman

“Zaman Hızla Yaşlanıyor” eserinde yer alan hikâyeler bizi zamanda bir sapma ile karşılaştırır. “Çember” isimli ilk hikâye, yaşlı bir profesörün konuşmasıyla açılan ve bir ölümü anmak için aile üyelerinin bir araya geldiği bir yemeği anlatır. Söz konusu kalabalık ailenin içinde bir de kendi milliyetlerinden olmayan bir aile üyesi bulunmaktadır. Bu üye, yemek sırasında o andan koparak içinde bulunduğu zamanı işlevselleştirmek yerine kendi geçmişine doğru zihinsel bir egzersize başlar:

ve düşünceleri kendiliğinden bir çocukluğa dönmüştü, ama kendinin olmayan bir çocukluğa, zaman içinde yitmiş bir köyde, dağların eteğindeki bir ülkede geçen, şimdi, hiç tanımadığı ve onun olmayan, josef dede'nin anısına toplandıkları bu şehirde soyut bir coğrafyaya aitmiş gibi, mağrip diye adlandırdıkları. (Tabucchi, 2011: 15)

Geçmişin zihinde çoğunlukla yitik, hatalı ve distopik bir konumsal alan oluşturması ve bu alanla birlikte insan kimliğinde tipik bir monarşi ile hüküm sürmesi varlığımıza yönelimde kırık hatlar oluşturmaktadır. Heidegger'in varlığı anlamlandırma meselemizle ilgili temel yönelim ve tavsiyesi zamansal bütünlük üzerine kuruluyken geçmişe dair bu çelişik ve değişken zemin kimliğimize tereddütlü bir hal temin edecektir. Heidegger sahil olarak varlığı anlamlandırma metodunun geçmişi

yineleme olarak kabul edip içinde bulunduğumuz anı zamanlaştırmak ve geçmişten hareketle bu anı kurgularken varlık nedir sorusuna yoğunlaşmaya dayanmaktadır. Ana karakterin özellikle kendi kültürel hafızasında gezinirken şimdiki ana yabancılaşmakta ve onu yeniden zamanlamakta başarılı olamamış görünmektedir.

sonra da akli gene takvime döndü, aylar, yıllar, tarihler, neredeyse kırk yaşımdayım, dedi yüksek sesle, daha doğrusu otuz sekiz, ama otuz sekiz demek hemen hemen kırk demek ve ben hala çocuk yapmadım. Bunu yüksek sesle söylediğinin farkına vardı, bu sarımtırak, kavrulmuş düzlükte, var olmayan bir tiyatrunun seyircisine seslenir gibi ve yüksek sesle sürdürdü konuşmayı; bunu niçin kendime hiç sormamışım şimdiye değin? Neredeyse on beş yıllık evli bir kadın nasıl henüz bir çocuk yapmamış oluyor da nedenini kendi kendine sormuyor? (Tabucchi, 2011: 19)

Heidegger *Dasein*'in kendine ve varoluşuna yöneliminde parçalı zamansallığın negatif etkisinin altını çizmiş zamanın homojen bir yapıda alımlanmasının sürece fonksiyonel bir işlev ekleyeceğini bildirmişti. Oysa *Dasein* hergünlük değişkeninin pratiğinde zamanda parçalı bir motifi özümsemiş bu parçalı motife belirli fonksiyonları etkileyerek kendilik edinimi ile ilgili çözümlenme ve kapsamları diğer **Dasein**'lar ile sıkı bir ilişkiler ekseninde eğitim, evlilik ve çocuk gibi statü kazandıran eylemlerin despot yönetimine emanet etmiştir. Zamanı geçmiş, şimdi ve gelecek ekstazlarına bölmemiz zaten tekil bir kimlik edinimini zedelerken bir de eğitim çağı, evlilik çağı ve çocuk yapma çağı gibi zamanın yaş karakteristiğine dayalı mecburiyetler varlığın anlamı nedir sorusunu sormak konusunda *Dasein*'i polemik yüklü bir evreye vardırabilir.

Kitabın ikinci öyküsü olan “Şıp Şıpp Şıpp Şıpp” sürekli yazı yazmakla meşgul olduğu için fiziksel rahatsızlıklar yaşayan ana karakterin hastanede kalan teyzesine refakati sırasında geçmişe geri dönme, anıları değerlendirme ve sınıflandırma çabasını konu alır.

İnsanın çocukluğundan kalan anılar o zaman erişkin olanlar bilir, çok geride kalanlar anımsanamaz, onları anımsamak için o dönemde erişkin olan kişilerin anlatması gerekir, eğer ben sana anlatmazsam belki de sende bir şeyler kalır gene, ama hayal meyal bir şeyler, yani bir rüya görürsün de ne olduğunu, nasıl olduğunu pek iyi anımsayamazsın ya, anımsamaya da çalışmazsın, çünkü anımsanmayan bir rüyayı anımsamaya çalışmanın anlamı yoktur, geçmiş de böyledir işte, hele hele uzak geçmiş, benimle ferruccio dayı'nın çocuk olduğumuz zamanlardan artık hiçbir şey anımsamam gerekiyor, ama dünmüş gibi anımsıyorum, seksen yılı aşkın zaman geçtiği halde, çünkü ninemin de aklına hayatının son günlerinde, benim daha kendimi bilemeyecek kadar küçük olduğum, kendi bilincimde olmadığım zamanları anlatmak gelmişti, bunu hiç düşünmüş müydün? (Tabucchi, 2011: 32)

Dasein geçmişe önem verdikçe aslında kimi noktalarda da kendisinden uzaklaşmaktadır, çünkü geçmişe yönelik anıların ve hikayelerin çoğunluğu bir başkasının mirasıdır. Belki de Heidegger özellikle

de bu yüzden zaman ekstazları arasında bir üst-ast ilişkisini perdeler, yalnızca çocukluk anıları değil bize ait olmayan ama bize miras kalan kültürel hafıza gibi pek çok varyasyonu ile geçmiş, şimdi ve gelecekle paralel bir devinimle varlığın gerçekleşmesine katkıda bulunmalıdır.

Zaman ve *Dasein* arasındaki ilişkiler bütününe zamana bambaşka bir taraftan, tam da karşı taraftan anlam yüklemeye üzerine bir örneklem olarak değerlendirilebilecek “karşı zaman” isimli hikâyede ana karakterin uçak yolculuğuna ve sonrasında bir manastırda yaşayışına tanık oluruz. Yolculuğu sırasındaki bir gazete haberinin, her zaman akıp giden bir ivmenin üretimi olarak değerlendirdiğimiz zamanın karşısına yüzyıllar öncesiymiş, dünmüş ve hatta yarın olabilirmiş izlenimi veren karşı zamanı çıkarması ile birlikte zamanı alımlama türlerimiz çeşitlenebilir mi fikrini oluşturur.

Bundan sonra, onun içinde bulunduğu yıla geldi, isa'dan sonra iki bin sekiz yılına, yani kendini eşzamanlı buldu, işte böyle düşündü, neyle olduğunu bilmeseydi eşzamanlı buldu kendini. Kendini eşzamanlı bulduğu resim hangisi bilmiyordu, ama sayfayı çevirmedi ve bu arada uçak nihayet inmekteydi, altında hızla koşan pisti gördü, kesikli ama hızdan kesiksiz gibi görünen beyaz çizgileriyle. Gelmişti. (Tabucchi, 2011: 124)

Eşzamanlı zaman, *Dasein*'in kendi içinde bir bütünü değerlendirmesi anlamına gelir ki bu büyük bir ilerlemedir. Geçmiş, şimdi ve gelecek *Dasein*ler arasındaki korelasyonun sabitlenmesi vesilesiyle birlikte *Dasein* ne olduğunu ve anlamının ne olduğunu değerlendirilmek üzere tekil bir düzleme yönelir. *Dasein* aslında kendisine çok uzak gelen bir geçmişte bir başka *Dasein* ile aynı varoluşu gerçekleştirmek gibi bir ortak noktaya sahiptir. Kozmik dünyada her şey dinamik bir realite ile değişime uğrarken yok olmaya dair varolma eylemi binlerce yüzbinlerce yıl öncesi ve gerekirse sonrası için eşdeğer bir sistemi temsil edecektir. Dolayısıyla “var olmak”- “varlığa gelmek” eskimez, değişmez ya da kendini güncellemez.

4.2.2. Zaman Hızla Yaşlanıyor'da *Dasein* ve Dünya İçindelik

Fenomenolojik yöntemle yapacağımız ayrıçalamalar *Dasein*'dan tüm eklentileri kaldırdığında, geriye kalan özlerden en önemlisi *Dasein*, zaman ve dünya dolayısıyla dünya içindelik. Heidegger'in *Dasein*'in kendini anlamlandırma sürecinde *Dasein*'i geri basamaklarda bıraktığına inandığı kuvvetli bir olgudur dünya içindelik çünkü *Dasein* dünya ile dünya içindelikler ile gereksiz bir meşguliyet sağlayarak, kendiliğine yönelmesini perdeleyecek türlü aktivite ve organizasyonlara yoğunlaşarak hem kendiliğini hem de asli zamanı gölgelendirmektedir.

“Bulutlar” isimli hikâye olasılıklara doğru olmanın getirdiği sonuçlara dair analizler sunar ve bu analizlerle aslında olasılıklara maruz kalan *Dasein*'in sonuçlarının verimli bir grafik oluşturamadığını altını çizer: “neyse, bırakalım bunları, dedi adam, karmaşık bir olaydır ve böyle bir günde yaşamı

büsbütün karmaşıklığa değmez, neden yemekten önce gidip güzel bir deniz banyosu almıyorsun?” (Tabucchi, 2011: 54).

Dasein kendi varlığına ve dünyevi işgaline ait sorunlara masalsi bir edayla yaklaşmakla kalmayıp kendini hergünlüğün ve herkes olmaklığın konforuna bırakmaktadır. Böyle bir var olan için varlığını anlamlandırmak konusunda Heidegger’in çizdiği yol haritası meşakkatli bir girişimin temsili niteliğindedir.

Tatil için neden ille de buraya geldiğini bana açıklamalısın; burada savaş olmuştu ve insanlar karşılıklı olarak birbirlerinin evlerini yıkmışlardı, sen de seyretmiştin, öyle değil mi? Evet, öyle, ne var ki o zaman bunu kimse bilmek istemiyordu, şimdi de öyle ya, biliyor musun, tatil yerlerinde eskiden savaş olduğunu bilmek insanların hoşuna gitmiyor, çünkü bunu düşünürlerse tatilleri berbat oluyor, mantığı anladın mı? (Tabucchi, 2011: 55)

Bilmek istememek belki de bugüne kadar *Dasein*’ı kendiliği ile retorik bir diyalogtan irak tutan en temel aksiyondur. Bilmeyi istemediği şeyler konusunda kendini lakırtıya, hergünlüğe ve herkesleşmeye bırakarak gerek ontolojik gerek epistemolojik üretimlerin gölgesi altında fırlatılmışlığını pratik bir düzende sürdüren *Dasein* vicdanına ve kaygısına gereken otonom bakışı sağladığı anda bir açılışın eşliğinde kendini bulacaktır.

4.2.3. Zaman Hızla Yaşlanıyor’da Dasein ve Dasein / Ontik Ve Ontolojik

Heidegger’in *Dasein*’a yüklediği görev; varlığının anlamının ne olduğunu sorması ve bunun peşinden koşmasıydı. Onu yönlendirecek olan gücün de kendi içindeki kaygı, vicdan ve suçluluk gibi duygular olduğunu söylüyordu. Anlatıdaki örneklerde de görebileceğimiz gibi kendiliğimize yoğunlaşma, eskiden ve geçmişten arındırma, onu yeniden biçimlendirme gibi süreçlerin ağır yüklü gerçeklikler zincirini alımlamak ve yorumlamak proseslerini beraberinde getireceği açıktır. “Şıp Şıpp Şıpp Şıpp” hikayesi kendine yönelim ve kendi ile yüzleşme anlarının bir yabancılaşmadan türediğini göstermektedir:

Birden sessizlik ağırlaştı, -şehrin uğultusu, onu her şeyden yalıtın, uzaklaştıran büyük parkın içindeki hastaneye başka bir gezegenden gelir gibi ulaşıyordu. Ve bu sessizliğin içinde o, öne eğilmiş, kulağına fısıldayan sesi dinliyordu, garip şey, sırtındaki ağrı kesilmişti ve bu cılız sesin ardında, yitirmiş olduğu bir ben kendisinin içinde adeta yüzüyor, ipe bağlanmış halde dönüp duran bir uçurtma gibi öne arkaya gidip geliyordu ve yukarıdan, üzerinde oturduğu bu uçurtmadan, görmeye, izlemeye başlamıştı... (Tabucchi, 2011: 34)

“Bükreş hiç değişmedi” de görebileceğimiz gibi kendisine ulaşan, onu yeniden yorumlayan ve bu yorumlama esnasında eski usulleri bir kenara bırakacak olan *Dasein*'in tüm mesaisi kendiliği, kendi olmaklığı ile alakalıdır, her ne kadar toplumsal bir imgeleme sürüklense de bir tarafta da bireyseldir:

Anılarını başkalarına anlatma isteği duyduğunda onlar anlattıklarını dinlerler ve belki de her şeyi, en ufak ayrıntısına değin anlarlar, ama o anı gene de senin kalır ve yalnız senin, başkalarına anlattın diye başkalarının anısına dönüşmez, çünkü anılar anlatılır ama devredilemez, aktarılamaz. (Tabucchi, 2011: 112)

Dasein'in varlık olarak nesneliliği aynı zamanda çelişkili bir ekseninde öznel de barındırır. Her *Dasein*'in varlığı aslında hem kendisinin hem de bir başkasınıdır. Geçmiş **Dasein**'in hem birebir kendisine ancak bir o kadar da bir başkasına aittir. Belki de bu nedenle Heidegger ontik olan ile ontolojik olanı katıyen ayırır.

4.3. *Gittikçe Geç Olmakta*

Antonio Tabucchi'nin 2001 yılında yayınlandığı “Gittikçe Geç Olmakta” isimli kitap her biri bir erkek tarafından yazılan mektuplar zincirinden oluşur. Kitapta birbirinden bağımsız on yedi mektup bulunmaktadır. Denizin Ortasında Bir Bilet, Nehir, Forbidden Games, Kan Dolaşımı, Bakire Tanrıça, Uğrayıp Seni Aradım Ama Yoktun, Dikenli Telden Kurtulmanın Güçlüğü Üzerine, Evden İyi Haberler, Tek Telli Bir Harp Neye Yarar Ki?, O Kadar İyisin Ki, Yazılmamış Kitaplar-Yapılmamış Yolculuklar, Maske Yoruldu, Tuhaf Bir Yaşam Biçimi, Göğe Yükseliş Arifesi, Berrak Gözlüm Bal Saçlım, Seni İstiyorum-Seni Arıyorum-Seni Çağırıyorum, Yazılacak Mektup, Gittikçe Geç Olmakta başlıklı mektuplar gittikçe geciken zamana karşı *Dasein*'in konumunu rasyonel ve emosyonel zeminde serimlemektedir.

4.3.1. *Gittikçe Geç Olmakta'da Dasein ve Zaman*

Anlatının başlığı *Dasein* ve zaman arasında çarpıcı bir gerçekliği poetik bir güdümlerle ortaya koymaktadır. *Dasein*'in varlığının anlamı ne sorusunu sorması için gerçekten de gittikçe geç olmaktadır. “Nehir” isimli mektupta zamanın ritmi belirlenir:

Öylece akıp gitmişti, parmaklarının arasından akan kum gibi, bu beylik benzetmeyi başıyla ama gerçekten ancak o an anladım: çünkü geçmiş, o da anlardan oluşur ve her an kaçıp giden minimini bir kum taneciği gibidir, o bir taneyi öylece yakalamak olanaklıdır ama öbürleriyle birlikte tutmak olanaksızdır... yalnızca en gizli anı üstünde yoğunlaşma geçmişte bizi mutlu etmiş olan ve gelecek yaşamımız olmasını istediğimiz anı, eğer varsa tabii: o biricik nokta ötesi tok. (Tabucchi,2002: 42-43)

Anları bir arada tutabilmenin imkânsızlığı *Dasein*'i bütünleşik ve yekpare bir varlık anlayışından daha çok parçalı ve dağınık varlık anlayışına sevk eden bir statü yaratır. Heidegger'in söylediği ve bu

tezde de farklı pasajlarda tekrarlandığı gibi ekstazlardan birini ötekinden ayrı tutmak aralarında bir hiyerarşi yaratmak ve onları gerçek bir yaşam düzeninde varmış gibi varsaymak *Dasein*'ın yıllar yılı süren varlığını anlama görevinden uzaklaştıran meselelerdir.

Ama her nasıl olmuşsa olmuş, zaman akması gerektiği gibi akıp gidiyor: vakit akşam yemeği saati ve masanın çevresinde gerekli kişiler gerekli yerde seninle birlikte gereken saati yaşıyorlar, çünkü gerekli ölçütü bu işte zamanın, yaşamın ve masalın. Oysa ben, tersine, kırılmış bir zamanın içinden yazıyorum. (Tabucchi,2002: 48)

Dasein alelade bir zamanın bekçisidir, bu alelade zaman gerçekte hiç var olmayan ama bizlerin yaşarken çeşitlendirerek motiflendirdiği bir düzeneği ifade eder. Heidegger alelade zamanın değil asil zamanın üretimiyle *Dasein*'ın anlam arayışında bir kademe ilerleyebileceğimizi bildirmişti. Asil zaman ise bir hiyerarşik sıralamadan azade bütünleşik bir zamanı ifade eder ve bu da bizi Ricoeur'un çözümlediği anlatı çatılarına götürür. Tabucchi ise bize bu pasajda Heidegger ve Ricoeur tarafından vurgulanan asli zamanı anlatıda bulan bir karakter sunmuştur.

4.3.2. Gittikçe Geç Olmakta'da *Dasein* ve Dünya İçindelik

Dünya içindelik *Dasein*'ın kilitli bağıdır. Heidegger'in serimlediği durumları göz önüne aldığımızda *Dasein* kendi evi ile girdiği ilişkiler ağında kazananın çok kaybeden bir statüsünde olduğu izlenimini verir. Dünyaya, varolanlara ve el altında olanlara gösterdiği ihtimam varlığına dair geride kalmışlık konusunda bir spekülasyona meydan verir. "Denizin Ortasında Bir Bilet" isimli ilk mektup bu ilişkiye bir kapı açar: "Sen bir de keçilere bak: yaşamlarını hiçten şeylerle sürdürüyorlar, devdikenlerini bile yiyorlar, tuzu bile yalıyorlar" (Tabucchi, 2002: 24).

Heidegger diğer var olanlarla *Dasein*'ı ayırmanın önemini felsefesinin iç izleklerinde sıklıkla vurgulamıştır, *Dasein* ne el altında olanlarla ne de diğer var olanlarla kendi varlığını eşit mesafede değerlendirme ve üretme hatasına düşmemelidir. *Dasein* yalnızca düşünen ve konuşan bir varlık olarak diğer varolanlardan ayrılmakla kalmaz düşünmesi ve konuşması onun varlığın anlamına ulaşabilecek tek var olan statüsüne yerleştirir: "Mesele şu ki senin ne çok yükümlülüğün olduğunu biliyorum: şurada burada, ötede beride insanın yapması gereken o bir dolu iş. Sözü kısası: hayat işte" (Tabucchi, 2002: 29).

Heidegger *Dasein*'a varlığına fenomenolojik stillerle yaklaşmayı görevi vermişti. *Dasein*'a dair en büyük kritiği ise onun bu anlam arayışından azade bir güdümlle kendiliğini perdeleyen yaşam prosesleri içinde daimî bir meşguliyette bulunmasına dairdi. *Dasein*'ın ontolojik çalışmasında bu kaybının bir sebebini de varlığına dair söyleyebileceklerin zaten söylenmiş olduğuna dair geliştirdiği inanca bağlıyordu. *Dasein* bu inançla birlikte varlığına dair yapılacakları bertaraf ederek kendini dünya içinde olmaklıkla ilgili aksiyonlara adanmış, bu aksiyonlar ise ardı arkası kesilmeyen bir işlerlik haline dönüşmüştür. "nehir" isimli mektupta bu gündelik yaşam vurgulanır: "ve sonra, ertesi gün, o ertesi gün

yaptığım şeyleri yapıyorum, sen de öyle ve sonra, ertesi ay ertesi ay yaptığım şeyleri yapıyorum ve sonra ve sonra ve daha sonra” (Tabucchi, 2002: 46).

Hergünlük ve hergünlüğün getirdiği rutinin konforuna kendini bırakmak *Dasein*'in kendiliğini dayandırdığı değişkenlerin iskeletini oluşturur. Heidegger *Dasein*'i çözümlerken öncelikle *Dasein*'in dünya içinde bir var olan olduğunu vurgulamıştı. Yani *Dasein* ile dünya birbirinden ayrı düşünülemeyecek ayrı gibi dursa da anlamsal perspektifte birleşik bir yapıyı temsil eden öğelerdir. Dünya *Dasein*'in yuvasıdır, bu bağlam pozitif bir reaksiyon yaratacakmış gibi dursa da *Dasein*'in dünya ile ilgili geliştirdiği ilişki merak, lakırtı, diğer var olanlara karşı alaka gibi meşguliyetlere dönüşmekle birlikte *Dasein*'i varoluş meselesinin özünden pek çok eklenti ile uzaklaştırmaktadır.

4.3.3. *Gittikçe Geç Olmakta'da Dasein ve Dasein / Ontik Ve Ontolojik*

Ontolojik olanın ontik olana fenomenoloji ile ulaşması ve onu hermeneutik ile ortaya koyması için gittikçe geç kalındığını Heidegger zaten belirtmişti. *Gittikçe Geç Olmakta* mektuplardan oluşan bir anlatı yapısıyla aslında belki de ontik olanın ontolojik olana bir çağrısı niteliğindedir. Mektupların geneli geçmiş bir anı ile başlar şimdi olana yoğunlaşır ve gelecek olana seslenir. Yapıt aslında başlı başına Heidegger'in *Dasein*'a önerdiği örneklemin kendisi niteliğindedir. Geçmiş, şimdi ve gelecek modlarını bir meskende birleştiren, kendiliğini sorgulayan ve logos ile kendini açık eden anlatı düzeni ideal *Dasein*'a denk düşmektedir.

Kendi varlığı üzerine yazınsal bir zeminde sorgulama meşguliyetinde olan *Dasein* yalnızca varlığını, varlığının anlamını değil, ona yön veren yaşamı ve yaşamın kurallarını bu kuralların yaratıcısı mı yoksa uygulayıcısı mı olduğuna dair sorunsalların kapısını aralamış olur. “Forbidden Games” isimli mektupta *Dasein*'in bu anlamda girişeceği bir diyalogun örneğini görebiliriz:“...hayatın gidişine bakın. Ve yön veren ne. Bir yerde okumuştum bu tümceyi, şimdi üstünde düşünüyorum. Hem sonra: biz arayan mıyız yoksa arıyor muyuz?” (Tabucchi, 2002: 54).

Bu pasaj Heidegger'in *Dasein*'dan beklediği *Dasein*'a görev olarak atfettiği bildiklerini paranteze alarak sorgulama görevine dair bir emsal teşkil etmektedir. Varlığımız kavram değil daima ilerleyen bir dinamiğe sahiptir ve bu bir sona doğruluğu ifade eder. Sürekli gitmekte olan varlığın var oluşunun ardında yakalanacak olan aranan mıdır arayan mıdır?

Ya da yaşam, beyaz giysili adamın penceresinden öğütlediği yaşam. İyi de kimin yaşamı? Hem sonra, hangi ustalıkla usullerle? Ve lavantaların arasına tohum saçmaktan başka şey yapmasak bile, o da yine bir usul, sözgelimi bir yöntem üstüne söylem olmaz mı? Çift anlamlı bir şey gibi kabullenin bunu, benim gibi birisinin kendi kendini algılayışının bir eğretilmesi gibi. (Tabucchi, 2002: 60-61)

Heidegger'in ontolojik mobilizasyonunu içeren süreçte varlıkla ilgili tüm bilgilerimizi fenomenolojik stillerle paranteze alarak varlığın eklentisiz haline ve bu halinin hangi anlama karşılık geldiğine dair üreteceğimiz odaklar, varlığın dünya içindeliğiyle ilgili meseleleri ve zamanla olan mecburi korelasyonu gibi incelemeler neticesinde *Dasein* olarak kendi varoluşumuza eğreti bir duruş sergilememiz olasılığı da vardır. Heidegger *Dasein*'i harekete geçirecek olan gücün kaygı ve vicdan da yattığını söylüyordu, kaygı ve vicdan gibi spritüel fenomenlerin dürtüsüyle meydana getireceği varlığın anlamı angajmanlarının nihayetinde *Dasein* için pozitif, uçucu ya da kolay aşılabilir bir yapıda olmamaları gibi bir olasılık da mevcuttur. *Dasein* kendiliğinin ne için olduğunu keşfetse bile bu keşif eğreti bir duruş oluşturabilir.

5. Sonuç

Varlık kavramının felsefi tarih boyunca nasıl evrildiğini detaylı bir şekilde incelenmiştir. Sokrates öncesi ve sonrası filozofların varlık anlayışları üzerinde durularak; thales'in suyu, anaksimandros'un sonsuz maddesi, platon'un idealar dünyası gibi farklı yaklaşımlar ele alınmıştır. Her filozofun varlıkla ilgili özgün teorileri ve bu teorilerin ortaya çıkardığı metafizik ve ontolojik sorular detaylı bir şekilde tartışılmıştır. Descartes'in epistemolojik perspektifinden hegel'in diyalektik yöntemine kadar uzanan çeşitli yaklaşımların varlık kavramını nasıl şekillendirdiği ele alınmıştır.

Çalışma özellikle Heidegger'in varlık felsefesi ve *Dasein* kavramı üzerinde derinlemesine durur. Heidegger'e göre varlık, insan varlığının (*Dasein*) dünyada bulunuşunu anlamakla mümkündür. *Dasein*, sadece varlığı değil, aynı zamanda var olmanın anlamını da içeren bir kavramdır. *Dasein*'in zamansal yapıya sahip olması, geçmiş, şimdi ve gelecek arasında bir ilişki kurması, Heidegger'in varlık anlayışının temel özelliklerindedir. *Dasein*'in zamansal oluşu, onun varlığını anlamının merkezinde yer alır ve bu zamansal yapı, Heidegger'in asli zaman kavramını ortaya çıkarır. Heidegger'in fenomenolojik yaklaşımı, **Dasein**'in dünyasal ilişkilerini, günlük yaşamını ve öznel deneyimlerini inceler. *Dasein*'in varoluşsal kaygıları, vicdanı ve suçluluk duyguları, onun dünyada bulunuşunu nasıl şekillendirdiğini açıklar. Heidegger'e göre, *Dasein*'in varlığı, onun dünya içindeki varoluşsal anlamını keşfetmekle mümkündür. Bu bağlamda, Heidegger'in varlık kavramını anlamak için fenomenoloji ve hermeneutik yöntemlerin nasıl kullanıldığı üzerinde durulur. Fenomenoloji ile varlığın kendini gösterdiği hali aşip özüne ulaşılabilir. Husserl fenomenolojisine göre varlık zaten vardır, onu çarpıtmadan algılayabilmek için ön yargılardan arınıp deneyimler yaratmak gerekir. Heidegger fenomenolojisine göre varlık var olandan farklıdır, varlığın varolanı nasıl gösterdiğini anlamak için varlığın anlamını anlamak gerekir. Heidegger fenomenolojisi yalnızca *Dasein*'in gündelik yaşamına odaklanır. Deneysel değil hermeneutiktir. Dolayısıyla *Dasein* fenomenolojik yöntemlerle kendi varlığını gölgeleyen meselelerden arınıp varlığın anlamı nedir sorusuna bir yanıt bulduğunda yanıtını anlaması onu yorumlaması ile yani hermeneutik ile mümkündür. Bu noktada Ricoeur hermeneutiği destekleyici bir pozisyon alır. Dilin ve anlatının varlık

anlayışına katkılarını inceler. Ricoeur, dilin sembolik yapısının varlık kavramının yorumlanmasında kritik bir rol oynadığını savunur. Dilin içsel anlamlarının çözümlenmesi, varlığın özünün daha iyi anlaşılmasına ve yorumlanmasına yardımcı olur. Anlatıların ve yazının, varlık anlamının temsilinde nasıl bir işlev gördüğü üzerinde durularak, varlık kavramının edebiyat, dil ve sembolizmle nasıl etkilendiği derinlemesine incelenir.

Bu şekilde, metinde varlık kavramının derinlikli bir biçimde ele alındığı, Heidegger'in *Dasein* kavramıyla varlığın anlamını keşfetme çabalarının ve Ricoeur'un dilin rolü üzerine yaptığı vurguların detaylı bir şekilde sunulduğu kapsamlı bir özet oluşturulmuş olur. Ardından antonio tabucchi'nin zaman hızla yaşıyor ve gittikçe geç olmakta eserleri incelenerek varlık ve zaman arasındaki ilişki ve *Dasein*'in düştüğü gayri sahih durumlar açıklanır. Nihayetinde iki anlatı da Heidegger'in açılması ve pratikte anlamlandırılması güç olan sözlemlerine karşı açılımlayıcı bir konumsergilerler. Bu çalışma Heidegger'in *Dasein*'a gösterdiği yol haritasının bir örneği niteliğindedir. Çalışma boyunca filozofların varlık konusundaki tutumları incelenmiş ve bu tutumlar paranteze alınarak Heidegger'in varlık diyalektiğine yer verilmiştir, ardından yine Heidegger'in önerdiği üzere fenomenolojik yöntem kullanılarak anlatılarda *Dasein* ve *Dasein*'a getirilen eklentiler çözümlenmiştir. Dünya ve dünya içinde olma hallerinin *Dasein*'in ayraçlama yapılması gereken özellikleri olduğu anlatıda gösterilmiş ardından *Dasein*'in zamanı hatalı alımladığı alıntılarla ortaya konmuştur. Heidegger'in felsefesi özellikle anlatılarla irdelenmiştir çünkü Heidegger'in seçtiği asli zaman anlatıların zamanı ile uyumlu görünmektedir. Her tür anlatı zamanı kilitlestirmek yönüyle önemlidir, *Dasein* asli zamanı anlatılar aracılığıyla hem anlayabilir hem de işlevsel hale getirebilir. *Dasein*'in varlığını örtük hale getiren dünya içindeliğe kendini kaptırma, zamanı yanlış motifleme, herkes olmaya ihtimam gibi durumlar anlatılarla örneklendirilmiş ve *Dasein*'in kendi varlığına ve yönelme halleri zamansallık vurgusuyla verilmiştir. Bu çalışma aynı zamanda hızla yaşanan zamana gittikçe geç olmasına rağmen doğru bir tanım ve çözümlenme sunmaya çalışmıştır.

Kaynakça

- Ayhan, U. (2022). "Platon'un Theaitetos Diyalogunda Oluş Sorununu Ele Alış". *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi* 26: 239-254.
- Bedin, C. (2018). *Oltre il tempo, ta memoria e la saudade*. Roma: Aracne.
- Cebi, C. (2020). "Descartes'in Bilgi ve Varlık Kuramı". *Düşünce Org.*
- Diş, N.B. (2021). "Kierkegaard'a Göre Nesnel ve Öznel Hakikat Ayrımı Bağlamında Varoluşun Neliği". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 2: 705- 732.
- Fırıncioğulları S. (2016). "Sosyal Bilimler ve Hermeneutik Üzerine Kısa Bir Değerlendirme". *Sosyoloji Dergisi* 33: 37 – 48.

- Heidegger, M. (2001). *Zaman ve Varlık Üzerine* (Çev. Deniz Kanıt). Ankara: A Yayınevi.
- Heidegger, M. (2018). *Varlık ve Zaman* (Çev. Kaan Ökten). İstanbul: Alfa Yayınları
- Külcü, R. (2016). "Thales'ten Günümüze Arkhe Arayışı". *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi* 2 (1): 1-10.
- Ökten, H.K. (2021). *Varlık ve Zaman Bir Okuma Rehberi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Parmenides (2021). *Fragmanlar* (Çev. Y. Gurur Sev). İstanbul: Pinhan Yayınları.
- Rızvanoğlu, E. (2008). "Ricoeur'de Söylem, Yorum, Metin ve Anlam". *Cogito* 56: 218-233.
- Tabucchi, A. (2011). *Zaman Hızla Yaşlanıyor* (Çev. Nihal Önal). İstanbul: Can Yayınları.
- Tabucchi, A. (2002). *Gittikçe Geç Olmakta* (Çev. Neyyire Gül Işık). İstanbul: Can Yayınları.
- Tabucchi, A. (2016). *Ters Düz Oyunu* (Çev. Neyyire Gül Işık). İstanbul: Can Yayınları.
- Thales, Anaksimandros, Anaksimenes (2019). *Fragmanlar* (Çev. Y. Gurur Sev ve Güvenç Şar). İstanbul: Pinhan Yayınları.
- Unat, O. (2012). "Husserl ve Görüngübilimcilik". *Dört Öge Dergisi* 1: 11- 16.